

Üstad'ın "eğer hadisse" ifadesini kullanarak hadis ilmini çok iyi bilmediğini kabul ettiğini iddia edenler var. Üstad'ın böyle bir ifadesi var mı? Varsa açıklar mısınız?

Hadis ilminde, hadisin senet ve metni farklı eleştirel disiplinlerle değerlendirilir. Metni çok veciz ve sağlam olan bir hadisin senedi o kadar sağlam ve kati olmayabilir. Bu yüzden senet noktasından hiçbir hadis, ayetler gibi katiyet ve rusuhiyet kespmez.

Daima hadislerin senedinde bir tahkik ve teemmül noktası vardır. Yanlış anlaşılmasın, hadislerin bu mahiyette olması hadis olmalarına veya senetlerine bir zarar iras etmez. Amele ve itikada kaynak ve delil olmalarına bir zarar vermezler.

Üstat bu manaya İşaretü'l-l'caz'da şöyle işaret ediyor:

"Azizim! Kur'ân'ın herbir kelâmı, üç kaziyeyi müştemeldir."

"Birincisi: Bu, Allah'ın kelâmıdır."

"İkincisi: Allah'ca murad olan mânâ, haktır."

"Üçüncüsü: Mânâ-yı murad, budur."

"Eğer Kur'ân'ın o kelâmı, başka bir mânâyâ ihtimali olmayan muhkemattan olursa veya Kur'ân'ın başka bir yerinde beyan edilmişse, birinci ve ikinci kaziyeleri aynen kabul etmek lâzımdır ve inkârları da küfürdür. Şayet Kur'ân'ın o kelâmı, başka bir mânâyâ ihtimali olan bir nass veya zâhir olursa, üçüncü kaziyeyi kabul etmek lâzım olmadığı gibi, inkârı da küfür değildir. İşte, müfessirlerin ihtilâfları, ancak ve ancak şu kısma aittir."

"İhtar: Mütevatir hadisler de, bu hususta, âyetler gibidir. Yalnız birinci kaziyeye, teemmül yeridir. Çünkü "haza" ile işaret edilen hadisin hakikaten hadis olup olmadığında tereddüt yeri vardır."(1)

Bu izahlardan sonra anlaşılıyor ki, hadis alimlerinin kendine özgü ifadeler ile hadis senetlerine atfen tahkik ve teemmül ifadeleri cehaletten değil, ilmin kemalinden gelir. Bu yüzden bir hadis rivayet edildiği zaman, **inşallah aslına mutabıktır** anlamında **ev-kema kal** denilir. Bu ifade tarzı hadis ilmüne olan

vukufiyetsizlikten değil, vukufiyetin kemalinden gelir.

Kaldı ki Üstad'ın “**eğer bu hadis ise**” diye bir ifadesini biz eserlerinde bilmiyoruz.

(1) bk. [İşaratü'l-l'caz, Bakara Suresi 6. Ayet Tefsiri](#)